

До
52^{PO} НАРОДНО СЪБРАНИЕ

С КОПИЕ ДО:

**КОМИСИЯ ПО ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА,
ИНВЕСТИЦИИ И ИНДУСТРИЯ (водеща)**

от
Сдружение „БЪЛГАРСКАТА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА
АСОЦИАЦИЯ“, ЕИК 177239971, представлявано от
Изпълнителния директор Александър Нуцов,

**Относно: Законопроект за потребителския кредит със
сигнатура № 52-602-01-41, внесен от Министерския съвет**

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Сдружение „БЪЛГАРСКАТА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ“ (BESCO) представя настоящото становище по **Законопроект за потребителския кредит със сигнатура № 52-602-01-41, внесен от Министерския съвет.** („Законопроекта“).

Сдружение „БЪЛГАРСКАТА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ“ (BESCO) обединява над 1000 компании от българската иновационна екосистема и десетки други индустрии, които развиват продукти, услуги и технологии с висока добавена стойност и имат съществен принос за конкурентоспособността и развитието на българската икономика. Като организация, която работи за подобряване на бизнес средата в България, BESCO последователно подкрепя създаването на ясна и предвидима регулаторна рамка, която насърчава предприемачеството, инвестициите и добросъвестната конкуренция.

Обръщаме се към Вас във връзка с приетия на първо гласуване Законопроект за потребителския кредит, тъй като последиците му ще се усетят далеч извън кръга на кредиторите. Небанковото кредитиране в България е сектор с реални инвестиции, осигуряващ няколко хиляди работни места, за които се правят данъчни и осигурителни вноски, с изнесени в страната центрове за обслужване и с технологични екипи, чиито продукти се продават и извън България. Част от дружествата в него са сред малкото български финансови компании, които са излезли на външни пазари и са привлекли чуждестранен капитал. Този сектор изпълнява функция, която банковата система у нас в значителна степен не изпълнява: обслужва домакинства и микропредприемачи с кратка или липсваща кредитна история, със сезонен или нередовен доход, с малки нужди от оборотни средства. Самонаетите, дребните търговци, занаятчиите, семейните заведения и фирмите с един-двама работници рядко получават банков кредит за 1 000 или 2 000 евро за няколко месеца. Когато регулаторната рамка направи този кредит невъзможен, търсенето не изчезва, а се пренасочва към нерегулирани канали, към чуждестранни онлайн доставчици извън обхвата на българския надзор или към неформални заемодатели, където няма нито договор, нито предоговорна информация, нито едно от правата по директивата.

Затова е важно законопроектът да защитава ефективно потребителите и да гарантира жизнеспособността на регулирания пазар, който ги обслужва. Добрата регулация постига и двете.

На първо място заявяваме, че подкрепяме приемането на закона в срок. Законопроектът транспонира Директива (ЕС) 2023/2225. Призоваваме законопроектът да бъде разгледан и приет в срок, който позволява влизането му в сила на 20 ноември 2026 г. Забавянето не е неутрално решение: то оставя България в неизпълнение на европейско задължение, запазва действащия режим с всичките му известни слабости и лишава българските потребители от права, които вече имат потребителите в останалите държави членки.

Конкретните ни препоръки по Законопроекта са следните:

1. Ограничаване на общите разходи по кредита - особености при договорите с неопределен срок

Законопроектът въвежда за кредитите до три минимални работни заплати абсолютно ограничение: общият разход по кредита не може да надвиши размера на главницата с по-ниски прагове при най-кратките срокове (чл. 22, ал. 6). Клаузите над тези прагове са нищожни по силата на закона, а надвзетото се прихваща (ал. 9 и 10). Подкрепяме принципа. Ограничение, изразено в евро върху самата сума, е по-добър инструмент от процентен показател при малките и кратките кредити. Годишният процент на разходите се мени от обстоятелства без значение за потребителя - периодичността на вноските, няколко дни гратисен период, срокът на ползване - и остава уязвим на разходи, изнесени извън него под формата на неустойки, възнаграждения за поръчител или такси за „ускорено разглеждане“. Абсолютният таван не се влияе от нито едно от тези обстоятелства. Потребителят вижда границата предварително и в евро. За добросъвестния бизнес и дружествата, които спазват духа на закона, това е също толкова важно: когато ограничението е ясно и не може да бъде заобиколено, конкуренцията се води по качество на услугата, а не по изобретателност в наименуването на плащанията. Подтаваните за кратките срокове са изискващи за бизнеса. Ограниченията от 20 на сто при срок до един месец и 30 на сто при срок до три месеца (чл. 22, ал. 6, т. 1 и 2) са реално обвързващият праг за преобладаващата част от малките кредити - те се достигат много преди общото ограничение от 100 на сто. Това е сериозно изискване към икономиката на продукта: при кредит от няколко стотин евро за един месец 20 на сто трябва да покрият проучването на кредитоспособността, включително справките в регистрите, които самият закон прави задължителни, административното обслужване, разходите по събиране и кредитния риск. Въпреки това не възразяваме срещу тези прагове. Именно при най-кратките срокове потребителят е най- уязвим и най-трудно преценява какво ще плати накрая, а поставеното там ограничение е ясно, изразено в евро и видимо преди подписването. Приемаме го като обоснован законодателен избор и като изискване, на което добре организираният бизнес може да отговори с по-добра оценка на риска, с автоматизация и с по-ниски административни разходи.

Продуктите с неопределен срок изискват отделно решение. При револвиращите кредити и кредитните карти - включително банковите - размерът на кредита по смисъла на § 1, т. 8 е одобреният лимит, а не усвоената сума. Таван, отнесен еднократно към лимита за целия срок на договор без падеж, води до положение, при което след определен момент кредитът не може да носи никакви разходи, независимо колко пъти и в какъв размер потребителят ползва средства. Това не е по-строга регулация на продукта - това е премахване на цялата категория, при това и в банковия ѝ вид. Логичното съответствие е ограничението да се отнася към действително усвоените от потребителя суми, а не към неусвоен лимит. Потребител, който не

усвоява средства, не дължи разходи; потребител, който усвоява, е защитен със същия таван спрямо всяко усвояване.

Предложение:

Не се предлага нито по-висока обща цена на кредита, нито разхлабване на праговете по чл. 22, ал. 6. **Предложението ни по този раздел е ограничението при договорите с неопределен срок да бъде обвързано с всяко едно усвояване в рамките на лимита, а не с неусвоен лимит** - за да не отпадне цяла продуктова категория по начин, който не съвпада с целта на законодателя.

2. Два регистъра и липсващият капиталов праг

Небанковите финансови институции се вписват в регистъра по чл. 3а от Закона за кредитните институции от 2009 г. при изисквания към капитала, управлението и организацията на дейността, уредени в наредба на Българската народна банка. Глава шестнадесета от законопроекта създава втори регистър за същите лица, воден от Комисията за защита на потребителите.

Считаме, че дублирането на режими е чиста административна тежест. Едно и също дружество ще се вписва пред два органа за едно и също обстоятелство, ще отчита пред двама и ще бъде проверявано от двама, по критерии, които няма механизъм да бъдат уеднаквени. Разпределената отговорност между два органа на практика не тежи изцяло върху нито един. Това е точно обратното на посоката, в която България трябва да се движи по отношение на регулаторната тежест върху бизнеса.

Второ и по-важно - новият режим е по-лек от съществуващия. В глава шестнадесета няма изискване към капитала на кредитора. Вписването се свежда до подаване на заявление с документи. Това означава, че прагът за влизане в един пазар с висок потребителски риск се понижава именно в момента, в който се затягат правилата за поведение на този пазар. Резултатът е предвидим: увеличаване на броя на слабо капитализираните участници, които не разполагат с ресурс да изградят реална функция по оценка на кредитоспособността, да поддържат информационна сигурност и да обслужват потребителски оплаквания и които при първия проблем просто изчезват, оставяйки потребителите и контрагентите си без насрещна страна. Считаме, че липсата на т.нар. входни изисквания е притеснително. Капиталовото изискване не е бариера пред предприемачеството - то е гаранция, че кредиторът поема риск със собствен ресурс, а не за сметка на потребителя. Дружествата, инвестирани в съответствие, системи и надзорен диалог, не бива да се конкурират с такива, които не са инвестирани в нищо.

Предложение:

Предлагаме регистрацията на кредиторите да остане по реда на чл. 3а от Закона за кредитните институции, при надзор на Българската народна банка, а Комисията за защита на потребителите да упражнява контрола по спазване на правилата за защита на потребителите по този закон без създаване на втори регистър.

Отделно от този законопроект считаме за уместно да бъде обсъдено повишаване на капиталовото изискване по действащия режим.

3. Достъп до данни

Законопроектът задължава кредитора да оцени кредитоспособността върху проверима информация от независими източници и забранява отпускането на кредит, когато оценката не показва способност за издължаване (чл. 17, 18 и 20). Подкрепяме това изцяло - отговорното кредитиране започва от качеството на оценката.

Задължението обаче е изпълнимо само ако данните са достъпни. Днес небанковите кредитори нямат достъп до системата RegiX и до значителна част от административните регистри при условията, при които го имат банките, включително до данни за доходи и осигурителен статус. В резултат законът изисква проверка по документи от независими източници, а достъпът до най-надеждния независим източник, който са държавните регистри, остава ограничен. Практическата последица е двойна: по-слаба оценка на кредитоспособността, тоест по-малка защита за потребителя, и излишна административна тежест върху самия потребител, който трябва да набавя на хартия удостоверения за данни, с които държавата вече разполага.

Предложение:

Предлагаме на кредиторите по този закон да бъде осигурен достъп до данните, необходими за оценка на кредитоспособността - чрез RegiX и по реда на Закона за електронното управление - при същите изисквания за сигурност, съгласие на лицето и ограничение на целта, които се прилагат за банките. Равният достъп до публична информация при равни задължения е елементарно условие за конкурентен пазар.

4. Правна сигурност и пропорционалност

Считаме, че има три важни принципни постановки, които са относими към Законопроекта.

На първо, място, понятията, от които зависи приложимостта на закона или размерът на санкцията, трябва да бъдат определени в самия закон. В текста има поне няколко случая, в които правният режим се обвързва с изрази без легална дефиниция. Всеки такъв израз е бъдещо съдебно дело.

На второ място, санкциите трябва да са съотнесими с тежестта на нарушението и да позволяват преценка. Еднакво третиране на техническо неизпълнение и на системна злоупотреба не повишава защитата на потребителя, а прави санкционната практика оспорима.

На трето място, последиците от нищожност трябва да са насочени срещу нарушението, а не срещу договора като цяло, когато това вреди и на потребителя. Нищожност на целия договор при нарушение на изискване за съдържание или за непредоставяне на информация, предшестваща договора, често води до резултат, който самият потребител не желае.

5. Преходен режим

Законът въвежда съществено нови задължения като регистрация, оценка на кредитоспособността, информационни и договорни изисквания. Част от тях изискват промени в информационни системи, в договорната документация и в обучението на персонала. Преходният период следва да бъде съобразен с това, а заварените договори -

уредени недвусмислено (както правилно е уредено понастоящем в законопроекта), за да не възникне спор за приложимия към тях режим.

Оставаме на разположение за участие в експертния диалог по законопроекта. Надяваме се изложените предложения и аргументи да бъдат взети предвид в хода на законодателната процедура и съответните разпоредби да бъдат прецизирани в посочения смисъл.

С уважение:.....
Александър Нуцов
Изпълнителен директор